

IZ RATA U MIR: HRVATSKI BRANITELJI U TRANZICIJI

From War to Peace: Croatian War Veterans in Transition

CRO VETERANS

Ispitanik: Mr. Br.

Vrijeme intervjuja: 2. svibnja 2024.

Kako ste doživljavali Jugoslaviju, posebno u zadnjem razdoblju njezinog postojanja?

Doživio sam je kao srpsku tvorevinu koja nije dala da se demokratskim putem ostvare prava. Srbija je težila Jugoslaviji a ostali narodi su težili osamostaljenju. Jugoslavije jednako Velika Srbija. (ispitivač: *Onako kao Česi i Slovaci?*) Tako je.

Zbog čega je po Vama izbio rat u Hrvatskoj i je li se on mogao izbjeći?

Izbio je baš iz tih razloga baš iz prvog pitanja. I nije se mogao izbjeći, to je moje, mišljenje jer su to Srbi željeli. Jer da nisu željeli razišli bi se mirnim putem.

Koliko ste imali godina i čime ste se bavili kad ste se uključili u obranu Hrvatske? Što vas je motiviralo da tako postupite?

Ima sam 26 – 27 godina radio sam u ugostiteljstvu. (ispitivač: Jeste li bili oženjeni u tom trenutku, jeste li imali djece?) Jesam. Dvoje dice. Dvoje male dice..baba ih čuvala. Motivirala me ljubav prema Domovini i to što su zaustavljali naše ljude u mojoj Domovini...Balvan revolucije i te gluposti. Primitivni. To me motiviralo. Sloboda.

Kako su obitelj i bližnji reagirali na Vašu odluku o odlasku u vojsku/rat?

Roditelji ki roditelji nije me moga niko spriječiti išla su mi i braća. Čaća znaš kako je ovako onako. Jedan je otiša ima vas. Moga sam se izvuć jer su mi već dva brata bila ali ja nisam tio.

Opišite kronološki svoj ratni put: vrijeme i postrojbe u kojima ste ratovali.

90e 91. prvo sam bio u ovim Seoskim stražama a zatim u 126. brigadi na obuci za tenkiste. Bio sam vamo Bitelić Hrvace. Od 92. u 113. nas par posada (op.ist. tenkovske posade) i tu sam osta u 113. do Oluje do Bosne. Znači nakon ovi naši terena 92. akcija Miljevci. Prva naša oslobodilačka akcija.

Kako ste se osjećali tijekom prvih iskustava i opasnosti na bojišnici? Jeste li osjećali strah?

Aaa bilo je...nisi moga stebon su bili ljudi. Nije bilo panike ali strah je postojao, normalno. Ali te je kolegijalnost prijateljstvo vuklo da ne osjećaš toliko. I čekali smo taj dan da budemo svoji na svome da imamo svoju državu jer se uvijek pričalo. Moji su ukéi pričali Hrvatska bi bila ono Hrvatska bi bila ovo....Tu je ekipa tu je mladost. Znaš kako je ne možeš bit kukavica tu su tvoji ljudi tvoji prijatelji. I onda ono svrimenom šta se kaže okoriš.

Jeste li bili ranjeni tijekom rata ili izloženi velikim opasnostima? Ako jeste, opišite okolnosti i što ste osjećali.

Jesam dašta sam bio tenkista. Uuu bilo je u Bosni vamo prije Drvara, Miljevcim to je isto bilo gadno...Bilo je sukoba direktni baš fajt. Oklop protiv oklopa. Jer mi smo bili uz 4. brigadu. Gađali su s protuoklopnim bilo je oštećeni tenkova. Malo iza rata sam psihički potonio ovako onako.

Kako ste se suočili s pogibijama suboraca? Jesu li teška ranjavanja i pogibije suboraca utjecali na vaš pristup ratovanju i obnašanju vojnih dužnosti?

A izgubio sam kuma X. na minu bio mi je vinčani kum. Izgubio sam par prijatelja. Onda ti je uvijek prisutan stra za dicu dica mala. Ali išli smo jer nismo gledali na neku drugu opciju. Nakon što je X poginuo ima sam krizne momente da bi se povuka u svoj svijet....susjed Y. je poginuo na Kupresu sve to djeluje

Jeste li osobno doživjeli kakvu tešku traumu u ratu?

Par prijatelja mi je poginulo...Z. ovde susjed zajedno smo se odgojili. Kum X.

Pa doživio sam mnogo trauma u ratu, kažem Vam da sam izgubio od stresa i kosu i... Traume su bile za sve nas koji smo prošli prvu crtu akcije i, i, toga svima je bio stres to je, evo. Ja bih volio viditi nekoga ili čuti da kaže da nije doživio stres koji je bio na prvoj crti, na akciji, u tim, u svim tim događanjima.

Kakav je bio status branitelja/vojnika tada u društvu, „na ulici“, kako su se ljudi odnosili prema vama, kako su vas doživljavali? Je li se taj odnos mijenjao u razdoblju 1991. do 1995.?

Onaj period ki svoje dite (op. istr. 1991. godina). Svugdi smo bili dobrodošli. Srčano su nas dočikali. A kasnije kad se izronio iz oni teški momenata bilo je ljudi koji nisu bili (op. ist. aktivni sudionici rata.) vidi ih ka da nešto glumimo u uniformi.

Što su za Vas značile oslobodilačke operacije hrvatskih snaga?

To se nemore opsiat. To triba bit tu da bi doživio. Sritan. Isto ko da si ponovo rođen. Sad znaš da si svoj na svome. Sad kad smo oslobodili državu sad sami o sebi ovisimo i sad smo mi ti koji bi tribali uređivati državu i društvo.

Nakon odmaka od gotovo 30 godina, što je, po Vašem mišljenju najviše pridonijelo hrvatskoj pobjedi u Domovinskom ratu?

Sloga, ljubav, kolegijalnost. Vodstvo...imali smo dobre ljude.

Možete li istaknuti koje osobe, vojne ili političke smatrate najzaslužnijima za uspjeh?

Politika Franje Tuđmana bez obzira šta je bilo tu. A vamo mi je drag od potpisa, bio je tu i Norac bilo je tu malo i ekcesa nije to bitno jer i oni su nas trali a šta je bilo sa civilnim stanovništvom, domio mi se najviše Petar Sipetić. Kad je reka onome (op.ist. Bulatoviću) da lipo potpiše gospodski. To je onaj pravi rad – gospodski. Viteški trenutak

Kako gledate na ulogu Crkve u Domovinskom ratu? Koliko je vama vjera značila u ratu?

Crkva je ta koja te duhovno dizala u teškim momentima. Ona je bila ta koja ti je davala dodatnu snagu. Hrana, čizme i ovo i ono ali nije bilo to dovoljno. Padaš ti pomalo bez duhovne podrške pomalo. Oću li ostat živ oću li doživit odrastanje dice.

Jeste li tijekom rata razmišljali o nastavku vojne karijere ili o povratku u civilni život kada rat završi?

Nisam razmišlja o prekidu. Mene ti je iza rata zvalo u rezervni sastav policije. Bio sam 4 – 5 miseci gori na Prisici. Triba sam ić na obuku za graničnog policajca. Nisam tio dalje... A onda nas je Šušak skinio.

Kada i zašto ste okončali vojnu karijeru? Što ste osjećali zbog (prijevremenog) okončanja vojne službe?

Je neobično kad uđeš u taj civilni život onda ti fali ovi ludosti fajta. I dosta me je to držalo. Ko da si doša u neki drugi svit. Pitaš se šta ja radim ovde. Jer su tvoje misli još gori na terenu i dođeš u neko uređeno društvo i triba ti vrimenta da se adaptiraš.

Kako je tekla prilagodba na civilni život nakon razvojačenja? Kako ste se s obitelji privikavali na civilni život? Da li je bilo problema?

Sritni. Ali onda smo se počeli mi šta smo bili imat svoje štacije i pričat jer još te vuče damo šta je bilo. Bez obzira šta je završio rat osjeća si se sigurnije s ljudima šta su bili s tobom.

Kako su iskustva iz vojne službe utjecala na Vaše navike u civilnom životu? Jeste li do danas zadržali te ili koju od tih navika?

Ima sam ja navike i od prije (op. ist. JNA ročan vojska). Nije ništa izraženo.

Što ste radili, čime ste se bavili nakon razvojačenja? Opišite Vaše radne aktivnosti od razvojačenja do danas.

-

Jeste li nastavili održavati prijateljstva, kontakte sa suborcima nakon završetka službe? U kojoj mjeri i na koji način?

Jesam. Zvali su nas uvijek kad su obljetnice. Zovu nas u Šibenik (op. ist. 113. brigada) da dođemo u ti Bribrskih knezova. Prije sam iša sad mi se više ne ide. Gotovo je to. Uvik mi dobijemo poziv. I kad su tenkisti ovde bili smo na par mista. Sad su došle godine baš me je prije vuklo. To su ljudi s kojima si bio. Sad je već gotovo...ima i mrtvi puno.

Jeste li bili ili ste trenutno aktivni u kakvoj braniteljskoj udruzi? Ako da, u kojoj mjeri i što su obuhvaćale Vaše aktivnosti?

Nisam. Dobia sam pozive. Ali nisam. Odem na obilježavanja ali službeno nisam član udruge.

Je li udruga kojoj pripadate pomogla u rješavanju nekih Vaših ili problema Vaših suboraca? Ako jest, u kojoj mjeri i na koji način?

Nisam se požalio ni jednoj udruzi za svoje probleme. A triba sam za te ovrhe pravnu pomoć ali nisam.

Koji je Vaš stav prema činjenici da u Hrvatskoj djeluje više od 1000 braniteljskih udruga?

Previše mi je to. Mislim da se traže neke privilegijirane stvari preko toga to mislim osobno ja...jednostavno ima previše toga. To gubi smisao tu se gubi kompaktnost i kolegijalnost Domovinskog rata. Previše rascjepkanosti da je tako bilo u ratu još bi trajalo.

Što mislite o postojanju i djelovanju Generalskog zbora? Je li po vama ispunio svoju svrhu (u kojoj mjeri)?

Mislim da i tu ima razdora. Pratim to ja sve. Mislim da tu ima razjedinjenosti. Mislim da nisu ispunili.

Što je za Vas značilo osnivanje Ministarstva branitelja? Zna li kada je ono osnovano?

Za mene je značilo tu neku sigurnost. Da imaš neku, ne materijalnu, nego istinsku (podršku) da neko stoji iza tebe. Da si bar neku pravnu službu zaslužio. Nisam nikad gleda to materijalno. A mogao sam ić dobio sam šifru za ovu dnevnu bolnicu. Neću nisam ranjen nisam ništa. Nedaj Bože da mi se to odrabati na nekoga.

Što mislite o djelovanju Ministarstva hrvatskih branitelja unazad 27 godina od osnivanja? Smatrate li da je ono ispunilo svrhu i namjenu svojeg postojanja?

Politika se uvalila. Ja mislim da ovaj Medved, ne mislim na ovo materijalno, nego ti pričam, iako se i to gleda, jer već ako je čovik nešto zaslužio treba čoviku pomoć. Ako se nije snaša treba mislit na toga ratnika. Ali mislim da je bilo od ministra do ministra bilo veliki debeli razlika. Politika se umišala u branitelje. Ljudi na ulici misle da mi tražimo neke privilegije.

Prema podacima Ministarstva hrvatskih branitelja, status hrvatskog branitelja ima više od 500.000 osoba. Kakav je Vaš stav prema tome?

To je politika. Ima ljudi koji su dobili status branitelja nisu bili nigdi. Bili su vani znaš i ti to. Nisu vidili prve crte i čak privilegiranost nego onaj pravi. Onaj pravi neće ić iz svoga dostojanstva

U Hrvatskom saboru i u tijelima državne vlasti djelovalo je i djeluje nemali broj branitelja. Smatrate li da su oni dovoljno učinili za prava branitelja? Objasnite.

Medved je to ti garantiram. Medved je u HDZ ali mislim da baš je za branitelje je on i podpredsjednik Vlade i Ministar branitelja ali mislim da se baš istinski trudi za branitelje

okrenio tu istinsku braniteljsku populaciju da imaju neku zaštitu. Sami ovi Centri možeš doć u Centar. Valja to može i familija i ima sad i pravna služba

Od završetka rata do 2020. zbile su se dvije velike promjene prazničnih dana kojima se obilježavaju najvažniji datumi u stvaranju hrvatske države i Domovinskog rata. Zna li točno o kojim je promjenama odnosno praznicima riječ?

Ma znam ono Dan državnosti i ono to se opet politika umišala bogati. Nešto šta je donešeno u Saboru pa su ovi sdepeovci prominili. Zašto se ti neki datumi petljaju s politikom?! Ima točno šta je Sabor izglasao da je to bilo tada i tada nam Da državnosti 30. 5.

Koje je Vaše mišljenje o proglašenju datuma 18. studenoga „Danom sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Danom sjećanja na žrtve Vukovara i Škabrnje“?

Uf...to je nešto posebno. Ako je iko iskusio te strahote....

Odlazite li u Vukovar ili Škabrnju? Koliko često? Organizirano ili samostalno?

Jesam bio sam ima 6 -7 godina. Iša sam organizirano. Jeza te vata kad vidiš sve ono...onda se vraćaš na sve totalno. Vратиš se u 90e. Onda ti mozak vraća slike. Dosad smo pričali i svi se vraćamo u to razdoblje.

Koje je Vaše mišljenje o obilježavanju dana, praznika Dana pobjede i Domovinske zahvalnosti u Kninu 5. kolovoza?

Dan Oslobođenja Knina to je to.

Koji je Vaš stav o nezadovoljstvu dijela braniteljske populacije usmjerenom prema organizaciji proslave toga dana u Kninu?

Nisu to braniteljske udruge to je opet politika. Mislim da ima politički cilj da bi neko diza poene. Nisam za ekstreme nisam za nikakve nacističke nikakve fašističke ni blizu toga (op.ist. HOS) ali to su ljudi borili imaju svoj Za Dom Spremni to je valjda bilo i povijesno je ono bilo i u NDH ali to zanemari debelo to nije bilo u redu. Negativno razdoblje Hrvatske povijesti ne volim da se to ponavlja jer to još nas košta.

Sjećate li se tradicije odavanja počasti poginulim hrvatskim ratnicima na Oltaru domovine na Medvedgradu? Kakvo je Vaše mišljenje o toj tradiciji? Sjećate li se kada je ta tradicija ukinuta i što mislite o tome (treba li je obnoviti)?

Mislili da se trebalo održavati jer je to bilo povijesno lipo. I onda je odjedput nestalo. Vječna vatra. Tribalo bi vratiti.

Znate li za još koju tradiciju nastalu tijekom Domovinskog rata, koja je ukinuta 2000. godine?

Ne mogu se sjetiti, ne znam.

Što mislite o političkim promjenama iz 2000. godine? Jesu li one i kako utjecale na braniteljsku populaciju i Vas osobno?

Smatram, s ljudskog aspekta, Ivicu Račana poštenim čovikom. Sad šta je se vuklo kako je se vuklo...ima tu ljudi i u HDZ – u koji vuču korijene iz onoga sistema. Sve je to umreženo sve su to mačići iz toga legla...Posve me je iznenadila ova privatizacija to je ogromni novac..to ti je ono zašto sam ošao u rat da budem svoj na svome. I ja sad doživljavam da je sve uništeno i onda padaš još gore i onda se zapitaš zašto sam ja išao u rat.

Smatrate li da braniteljska populacija ima pravo prosvjedima reagirati na političke odluke državnih vlasti? (U kojoj mjeri i zbog kojih problema? Obrazložite.)

Trebaju biti složniji u tome. Više demokratski. Dosta je bilo situacija da su branitelji trebali reagirati. I čini mi se da su im ljudi zamjerali jer su se materijalno ogradili.

Možete li (kronološki) nabrojati neke, nekoliko najvećih braniteljskih prosvjeda (od 2000.)?

Nema šanse. Izvitriilo.

Jeste li sudjelovali u najvećem takvom prosvjedu, koji je trajao 555 dana ispred Ministarstva branitelja u Savskoj ulici? Što Vas je motiviralo?

Nisam sudjelovao u nikakvim prosvjedima. Bio sam melankoličan...ništa. Osim za Norca u Sinju tad smo svi išli masovno.

Jeste li sudjelovali u prosvjedima organiziranim za zatočene hrvatske časnike u Haagu? Ako jeste, opišite motive?

Nisam.

Što je za Vas značilo oslobađanje hrvatskih generala Mladena Markača i Ante Gotovine? Kako ste to doživjeli?

To sam posebno doživo. Ponosan. Jer da je bila drugačija presuda pada u vodu. Da su oni proglašeni krivi gubi se smisao svega.

Kako ste i gdje pratili završnicu tog suđenja? Jeste li bili na dočeku oslobođenim generalima na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu ili u nekom drugom gradu? Opišite kako ste se tada osjećali.

Bili organizirano u kući brata. Familijarno. Bila fešta. Izaša sam vani bio sam bogati na pijaci...

Kakav je Vaš stav prema osuđujućim presudama istaknutim zapovjednicima HVO-a poznatijima kao „Presuda šestorki“?

Prlić i ovi? A neko mora platiti tu Bosnu...uvijek je zajebna bila.

Kako ste doživjeli reakciju Slobodana Praljka na tu presudu i što za Vas znači njegov čin u haškoj sudnici?

Napravio je to jer je bio pošten. Pošten čovik to ne može izdržati. Jer živiti s takvom stigmom....

Smatrate li da se hrvatska država dobro postavila prema radu Haškog suda? Koje je Vaše mišljenje o Haškom sudu; pozitivno ili negativno?

Previše popustili...da smo i dobro i prošli...kakva je razjedinjenost u državi. Jer ovi ljevičari nisu sritni što su ovi oslobođeni.

Smatrate li da je hrvatska država učinila i čini dovoljno u kažnjavanju onih pripadnika srpskih snaga koji su činili ratne zločine na teritoriju RH?

Tu je Franjo potpisao zakon o amnestiji koji se nije smio potpisati. A čak u neku ruku je i mora jer je bio sa Zapada pritisnut.

Smatrate li da je hrvatska država učinila i čini dovoljno u kažnjavanju onih pripadnika hrvatskih snaga koji su činili ratne zločine na teritoriju RH?

Niti jedan zločin ja ne opravdavam. Da bi bila pravna država takve stvari se treba rigorozno. Uvijek će tu biti oscilacije...gori Grubore...ma da mi je brat. Zločin je zločin i gotovo. Nisi ti ni junak ni heroj ako si ušla među ljude i...

Jeste li zadovoljni, relativno zadovoljni ili nezadovoljni načinom kako se u osnovnim i srednjim školama obrađuje razdoblje Domovinskog rata? Objasnite.

Mislim da ne. Program je slab šta se toga tiče. Tribalo bi više sve dok je bila Jugoslavija svaka ofenziva svaki list (udžbeniku). Nek se poštiva nek se zna.

Jeste li zadovoljni, relativno zadovoljni ili nezadovoljni filmografijom, igranim i dokumentarnim filmovima o temama iz Domovinskog rata? Objasnite.

Jesam, gleda sam ove na HRT- u

Jeste li zadovoljni, relativno zadovoljni ili nezadovoljni kvalitetom knjiga koje su na stručan, memoarski ili publicistički način tematizirale razdoblje Domovinskog rata?

Jesam čita nešto. Nema vrimenta.

Smatrate li da nove generacije, koje nisu doživjele razdoblje Domovinskog rata, dovoljno dobro razumiju povijesnu važnost tog razdoblja, odnosno vrijednost doprinosa branitelja u ostvarenju slobodne države?

Nisu u tom điru ni blizu. Mislim da bi tribali znat osnovu i neka žive svoj život. Mi smo im omogućili slobodu. Mislim da bi tribali znati datume.

Smatrate li da je u bližoj ili daljoj budućnosti moguć novi ratni sukob na teritoriju RH ili BiH? Obrazložite svoj stav.

Ha zvižde tu oko branke....sve je ovo.

Ako smatrate da je sukob moguć kako biste Vi reagirali? Kako biste reagirali na mogućnost da netko iz Vaše obitelji, potomstva sudjeluje u novom ratu?

Opet bi me povuklo kad bi bili ugroženi. Sinu bi reka da sam odluči imaš godina imaš pameti ako je u redu stani iza svoje države. Nemaš ih dvi nego tu jednu.

Kakvo je danas Vaše zdravstveno stanje? Koliko je na to stanje utjecalo sudjelovanje u ratu i eventualno ranjavanje?

Je psihički ostavilo posljedice. Ne toliko rat koliko pretvorba i privatizacija.

Jeste li pretrpjeli PTSP? Ako jeste, kako ste se nosili i kako se nosite s posljedicama PTSP-a?

Imam ja to. Dosta noćiju...nisam ja iša na taj PTSP. Ima normabela. Ne možeš ti to kontrolirati to je podsvijesti.

Jeste li pretrpjeli kakav drugi oblik poslijeratne degeneracije; sklonost alkoholu, drogama, kockanju, itd.?

Dođem da 4 – 5 dana utečem u svoj svijet. I onda mi je sve dobro ali se onda opet vraćaš. I tad mi dolaze te stvari. Nema alkohol i kocka veze s ratom ali su povezani jer priko njih misliš da će zanemarit ovo (rat). A samo dublje toneš. Ali vratiš se...pokrenute unučad jer imaš ti toga još ispred sebe.

Ako Vam zdravlje dopušta, bavite li se kakvim sportskim ili aktivnostima u prirodi ili bilo kakvim aktivnostima koje Vas zaokupljaju ili smiruju?

Balote svake nedilje. Ima nas dosta branitelja.

Je li netko od Vama bliskih suboraca obolio od PTSP-a i jeste li mu u tom slučaju kao prijatelj pokušali pomoći?

Iman ovde prijatelja X.Y. koji je totalno oša i X.Z. koji se raznio bombom. Ima ih još...Moj mlađi brat koji je bio po bolnicama. A probaš, razgovaraš stalno...

Smatrate li da je država dobro organizirala mogućnosti skrbi za oboljele od PTSP-a?

Možda je na početku trebalo biti organiziranije. A ne da se vucaraš po onim bolnicama. E daje bilo vako prije Centri sve si moga rješit.

Smatrate li da je sudjelovanje u ratu imalo utjecaja na poslijeratne teške bolesti i visoku smrtnost relativno mlade braniteljske populacije? Na čemu temeljite takav stav?

Je. Sve je od psihe. Stres najgora bolest na svitu. Od toga sve kreće.

Što za Vas predstavlja podatak da je više od 4000 ratnih veterana počinilo suicid u razdoblju od ni 30 godina od završetka ratnog sukoba?

Ma šta ti je...to ti je to ta stručnost di je se trebalo organizirano raditi. Tebi je lakše kad dođeš u ovaj Centar pa vidiš bliskoga nekog sebi pa ti se posveti pa te prigleda.

Kako gledate na današnji međunarodni položaj Republike Hrvatske, odnosno članstvo u NATO savezu i EU?

Dašta je. EU nas je malo i podiga.

Što mislite o današnjem stanju u Oružanim snagama RH?

Mislim da smo organizirani. I to treba imat.

Eto time ste djelomično odgovorili na sljedeće pitanje. Je li odluka o ukidanju obaveznog služenja vojnog roka bila ispravna? Objasnite.

Kakva je situacija mislim da treba vojni rok. Nema od ovog ništa 3 miseca. Nas je o spasilo u ratu rok i JNA

Kakav je danas Vaš odnos, kakvi su Vaši osjećaji prema razdoblju Domovinskog rata?

Pozitivni.

Možete li usporediti odnos javnosti, društva ili pojedinaca prema braniteljima u vrijeme rata i danas?

Velika je razlika. Razvodnilo se dosta toga ali ima još ljudi koji cijene.

Je li danas Hrvatska onakva država kakvom ste ju zamišljali tijekom rata? Što biste eventualno promijenili, što bi moglo biti bolje?

Nije. A ti boga šta bi minj!? Puno toga. Ovo pravosuđe potkupljeno.

Da je danas 1991., biste li sve ponovili ili biste možda nešto promijenili u svojoj odluci?

Ne bi prominio ništa.

Postoji li nešto što biste željeli dodati o procesu poslijeratne tranzicije Vas kao ratnog veterana, a nismo obradili u ovom intervjuu? Postoji li još nešto o čemu bismo trebali razgovarati, a nismo pokrili ovim razgovorom?

Ne, sve je ovo lipo.

Što mislite o ovako strukturiranom intervjuu i postavljenim pitanjima kojima nije bio fokus na samom ratu nego na tranziciji vas kao veterana u civila?

Ovo treba vidit ovi iz Ministarstva.